

K úmrtí profesora Sommera

Opustil nás velký právník, znalec právního řádu i umělec jeho interpretace, ideální a milovaný učitel práv. Otakar Sommer zemřel dne 15. srpna t. r. na klinice svého velkého přítele prof. Hynka, když ani vědecký věhlas lékaře opravdu ideálního ani tolik láskyplné péče nemohly zmocí zákeřnou zhoubu, překvapivší organismus zdánlivě překypující vitality.

Již z domova si přinesl Sommer mnoho předpokladů pro svou slavnou životní dráhu. Na jemné a přepečlivé výchově, založené skvělé, v pravém toho slova smyslu elegantní vystupování, rozsáhlou duchovou kulturu, solidně založenou a do podrobných znalostí jdoucí, znalost jazyků antických i moderních, zkrátka všechny předpoklady pro vědeckou práci, a při tom i znalost všech větví umění. Zde jsou základy Sommerova obrovitého vědění, v němž mu jen málokdo stačil. A při tom byl Sommer přímo nabit živelním zájmem o ty nekonečné oblasti, jež poznával. Ještě jeden dar si přinesl již z domova: základy umění pedagogického, již od svého otce se naučil tomu jemnému umění býti dobrým učitelem.

Na právníka se vypracoval již sám. Měl příležitost poznati ovšem ony přímo legendární zjevy ohromných učitelů, jako byli Stupecký a Bráf. Nakonec však nejvíc mu poskytl učenec, který jako učitel práv nerozehřál ani nestrhl naráz a teprve po delším zapslouchání a hlubším přiblížení se věci začal na trvalo imponovati, Leopold Heyrovský. Ty ryzí hodnoty, které byly uloženy pod zdánlivě tuze střízlivým zevním způsobem projevu učitele a badatele, dovedl Sommer velmi rychle objeviti. Že Heyrovský byl zakladatelem české vědy romanistické, to bylo jeho vrstevníky jednomyslně uznáváno. Že však jeho dílo svou vnitřní vyvážeností a právníckým vypracováním dostupuje k nejvyššímu, co bylo v oboru římského práva v jeho době napsáno, o ocenění toho má Sommer největší zásluhu. A posmrtné vydání Heyrovského Civilního procesu římského Sommerem jeví se nejen jako vzácný čin piety a vděčnosti žáka Heyrovského, ale je i kulturním činem prvního řádu: žasli jsme, jak dokonalé — žel nedokončené — dílo bylo zachráněno, dílo jedinečné podle měřítká světové literatury.

Školení Heyrovského přineslo Sommerovi první znalost metod právněhistorického badání, cesty k podrobnému poznání vědy práva římského, stejně pandektistiky, jako nových směrů roma-

nistických, směřujících pod vedením Lenelovým, Mitteisovým a Wlassakovým k poznání čistého klasického práva římského. Svízelnou průpravnou cestou badatele římského práva, Heyrovským ukázanou, prošel Sommer poctivě. K ohromným obecným znalostem ze všech oborů kultury rázu humanistického, kterou si již z mládí přinesl, přistupuje nyní metodické studium vědy právní vůbec, a zvláště vědy práva římského. Není fráze ani přehánění, řekne-li se, že s pílí mravenčí se dopracovával a nakonec dopracoval na suverenního znalce vědy práva římského. Kdo viděl jeho knihovnu, v níž z obrovité romanistické tvorby posledního století nescházelo snad nic, byly v ní nekonečné řady časopisů, folianty vydání pramenů, sta monografií a nepřehledné řady drobných studií, vše systematicky uspořádáno, jistě užasl. Ale ještě více byl překvapen a úctou naplněn, kdo viděl jeho nekonečné výpisky z literatury, které zůstaly z jeho systematického studia.

Mladý badatel tak ohromných znalostí oboru, jemuž mýnil zasvětit život, octl se u jednoho z prvních romanistů té doby, Ludwiga Mitteise. Nové metody romanistické, o nichž slyšel u Heyrovského, poznal zde v jejich skutečném významu. Prodléval u Mitteise spolu s geniálním, později tragicky zemřelým mladým romanistou Hansem Petersem v době, kdy Mitteis poznal živelní význam metody interpolační pro poznání klasického práva a kdy vyzýval romanisty celého světa ku spolupráci. Seminář v Lipsku (Leipzig) se měl stát centrem interpolačního badání, zachycujícím všechny výsledky nového badání. Zde poznal i nové horizonty badání romanistického, jež se rozšiřovalo na badání o antických právech vůbec, fruktifikující stále rostoucí výtěžky badání papyrologického. Však do těchto dob spadá i slavné Mitteisovo dílo *Grundzüge und Chrestomatie der Papyruskunde*, jemuž předcházelo vydání *papyrusů Griechische Urkunden der Papyrus-Sammlung zu Leipzig* s vynikajícím juristickým komentářem. Zde se seznámil Sommer s moderními metodami romanistickými, zde stal se i — jsa ostatně k tomu předurčen dokonalým ovládnutím řečtiny — papyrologem. Že pobyt v městě Johanna Sebastiana Bacha byl pro Sommera i jinak pramenem nesmírného poznání a duchového obohacení, to vědí jeho přátelé z jeho vzpomínek na toto město. Pobyt ten byl pro Sommera jednou z nejkrásnějších etap života. A je dojemné konstatovati, že i muž takového formátu, jako byl Mitteis, prohlásil u příležitosti silného citového vznětu, v nekrologu předčasně zemřelého Peterse, že doba jeho semináře s mladými badateli Sommerem a Petersem byla zvláště krásnou dobou jeho života.

Návrat do Prahy je začátkem Sommerovy akademické dráhy.

Od roku 1913 působil jako učitel římského práva, nejprve jako docent v Praze, od r. 1921 jako profesor v Bratislavě, od roku 1928 jako profesor v Praze. Jednomyslný hlas všech jeho posluchačů, stejně těch, kteří poslouchali mladého docenta, jako těch, kdo poslouchali profesora pražského a bratislavského, jest ten: Sommer byl jedinečný učitel. Imponoval krásným majestátním zjevem, dovedl se krásně zadívatí na své posluchače, chytil svým teplým hlasem i elegantním gestem. Byl zamilován do svého oboru. Obsahově byla jeho přednáška na výsost dokonalá. Šel vždy věci na kloub. Nevyhýbal se nesnadnějším, zdánlivě nezajímavým nebo fádním partiím, právě ty dovedl posluchači přiblížití srovnáním s dnešními jevy nebo nějakým vtipným extempore. Sommer miloval život. Viděl život i za zdánlivě střízlivou normou a dovedl ji životním příkladem přiblížití. Sommer měl jasný pohled na život. Ten jas přenášel i na posluchače. Překypoval myšlenkami, vtipy, nápady. Jeho přednášky byly myšlenkově nesmírně bohaté. Škoda, že není zachyceno to myšlenkové bohatství, jež rozdával při svých přednáškách, jež byly v tom směru vrcholem umění improvisačního.

Doby jeho akademického působení jsou i periodou jeho vědeckého tvoření. Nemohu v této souvislosti podrobně vypsati jednotlivé vědecké spisy a zvláště rozebrati jeho největší díla, *U č e b n i c i s o u k r o m é h o p r á v a ř í m s k é h o*, 1933-1935, *P r a m e n y s o u k r o m é h o p r á v a ř í m s k é h o*, 1932, *T e x t y k e s t u d i u s o u k r o m é h o p r á v a ř í m s k é h o*, 1932. Léta vydání těchto velkých děl nám ukazují zajímavou věc: teprve po dvacetiletém vědeckém a učitelském působení odhodlává se Sommer napsati systematická souborná díla ze svého oboru. Tak povstala díla samostatně promyšlená, do poslední podrobnosti domyšlená, díla zralého mistrovství. Vycházejí z vědeckého odkazu Heyrovského, navazují na výsledky badání velkých německých romanistů, zpracovávajíce i výsledky badání ostatních romanistů světa, jmenovitě romanistů italských. Nemohu zde rozbíratí výsledky vlastního Sommerova vědeckého badání, vtisknuté přečetným místům Sommerova systému práva římského, nemá-li tím přespříliš vzrůstí rozsah této vzpomínky, tím spíše, že tento úkol je mi vyhrazen k jiné příležitosti. Není to ovšem úkol na prvý pohled lehký: to proto, že přespřílišná skromnost Sommerova bránila badateli vystavovati na odiv výsledky jeho vědeckého přemýšlení. Ty jsou takřka anonymně, jaksi mezi řádky ukryty v jeho hutných, pevných formulacích, jež jasně plynou a podávají se čtenáři jako samozřejmé pravdy, zatím co autor k nim docházel usilovným dlouholetým přemýšlením a představují ve skutečnosti

mnoho nových myšlenek. Ale abych uvedl aspoň jeden mohutný přínos Sommerův české vědě romanistické: to, co podal Sommer ve svých originálních, myšlenkově bohatých Pramenech římského práva v oddílu, věnovanému vědeckému zpracování římského práva, to je nejen unikum v naší literatuře, ale to reprezentuje obdivuhodný vědecký výkon i v soutěži světové literatury. A zase jen ten, kdo bude čísti pozorně slovo za slovem, vytěží celé bohatství díla, které tak přesně líčí vědecké směry škol glosátorů, komentátorů, humanistů, praktiků, školy historické a kritické, a ostře kreslí charakteristické profily nesčíslných zástupců těchto škol. Jiný důležitý přínos Sommerova vědeckého díla je, že u nás prvý orientoval systém práva římského důsledně podle klasického práva římského a osvětlil typicky římský postoj pravovědy k právnímu řádu, daný tím, že východiskem jednotlivých právních otázek jim bývají situace procesní. Při tomto historicky přesnějším zaměření měl Sommer na mysli i souvislost římského práva s právními normami a právními jevy dneška. To, co napsal Sommer při různých příležitostech o funkci zákona a pravovědy, o poměru mezi zákonem a soudcem, to jsou postřehy nesmírně zajímavé a poučné.

Sommer byl zamilován do svého vědeckého oboru. Jeho láska však nejevila se jen v tom, jak se dovedl pohřžiti do svých meditací romanistických, jimž náležela většina doby jeho dlouhých venkovských pobytů. Jevila se dále přímo dojemným způsobem v tom, s jakou péčí se věnoval hledání nových vědeckých pracovníků, zvláště mladých talentů. Celá léta jeho působení bratislavského i pražského jsou tím vyplněna. Vychoval přemnoho žáků. Ale při tom nebylo mu nic tak vzdáleno, než aby chtěl založiti svou vědeckou školu. Viděl tuze daleko, než aby mohl uznati oprávněnost jen určité vědecké a badatelské metody. Nechtěl založiti svou romanistickou školu, chtěl rozkvětu české právní vědy.

Odešel se světa v plné síle životní. Budeme ho viděti vždy jako krásného muže, muže ducha, budeme vzpomínati tolika projevů jeho mužného přátelství. Zanechal svým odchodem místo, které, žel, zůstane opuštěno.

Jan V á ž n ý.